

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

24. november 2016*

Eelotsusetaotlus — Võrdne kohtlemine töö saamisel ja kutsealale pääsemisel —
Direktiiv 2000/78/EÜ — Artikkel 2 — Seksuaalse sättumuse ja vanuse alusel diskrimineerimise keeld —
Liikmesriigi pensioniskeem — Toitjakaotushüvitise maksmine registreeritud elukaaslasele —
Tingimus — Kooselu registreerimine enne selles skeemis kindlustatu 60. sünnipäeva —
Tsiivilpartnerlus — Võimatus asjaomasel liikmesriigis enne 2010. aastat — Tõendatud püsiv suhe —
Artikli 6 lõige 2 — Vanuse alusel erineva kohtlemise õigustatus

Kohtuasjas C-443/15,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Labour Courti (töökohus, Iirimaa) 11. augusti 2015. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 13. augustil 2015, menetluses

David L. Parris

versus

Trinity College Dublin,

Higher Education Authority,

Department of Public Expenditure and Reform,

Department of Education and Skills,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president R. Silva de Lapuerta (ettekandja), kohtunikud E. Regan, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev ja S. Rodin,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikus menetluses ja 28. aprilli 2016. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— D. L. Parris, esindajad: M. Bolger, SC, E. Barry, BL, ning *solicitor* J. Tomkin,

— Trinity College Dublin, esindaja: *barrister* T. Mallon, keda volitas *solicitor* K. Langford,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

- Higher Education Authority, Department of Public Expenditure and Reform ja Department of Education and Skills, esindajad: G. Hodge, E. Creedon ja A. Joyce, keda abistas *barrister* A. Kerr,
- Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: S. Simmons, keda abistas J. Coppel, QC,
- Euroopa Komisjon, esindajad: A. Lewis ja D. Martin,

olles 30. juuni 2016. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT 2000, L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79), artiklit 2 ja artikli 6 lõiget 2.
- 2 Taotlus on esitatud ühelt poolt D. L. Parrise ja teiselt poolt Trinity College Dublini, Higher Education Authority (kõrgharidusamet, Iirimaa), Department of Public Expenditure and Reformi (avaliku sektori kulutuste ja reformi ministeerium, Iirimaa) ja Department of Education and Skillsi (haridus- ja kutseharidusministeerium, Iirimaa) vahelise kohtuvaidluse raames, mille ese on Trinity College Dublini keeldumine maksta D. L. Parrise registreeritud elukaaslasele D. L. Parrise surmakuupäevast alates toitjakaotuspensioni, mis on ette nähtud tööandjapensioni skeemis, kus D. L. Parris oli kindlustatud.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2000/78/EÜ põhjendus 22 sätestab:

„Käesolev direktiiv ei piira siseriiklikke õigusnorme perekonnaseisu ning sellest sõltuvate soodustuste kohta.“

- 4 Direktiivi artiklis 1 on ette nähtud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on kehtestada üldine raamistik, et võidelda usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel diskrimineerimise vastu töö saamisel ja kutsealale pääsemisel ning tagada liikmesriikides võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamine.“

- 5 Direktiivi artikkel 2 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Käesoleva direktiivi kohaldamisel tähendab „võrdse kohtlemise põhimõte“, et ei esine otsest ega kaudset diskrimineerimist ühelgi artiklis 1 nimetatud põhjusel.

2. Lõike 1 kohaldamisel:

- a) peetakse otseseks diskrimineerimiseks seda, kui ükskõik millisel artiklis 1 nimetatud põhjusel koheldakse ühte inimest halvemini, kui on koheldud, koheldakse või võidakse kohelda teist inimest samalaadses olukorras;

b) peetakse kaudseks diskrimineerimiseks seda, kui väliselt neutraalne säte, kriteerium või tava seab konkreetse usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumusega isikud teistega võrreldes ebasoodsamasse olukorda, välja arvatud juhul, kui:

i) kõnealusel sättel, kriteeriumil või taval on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärk ja selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud [...]

[...]“

6 Direktiivi artikkel 3 näeb ette:

„1. Ühendusele antud pädevuse piires kohaldatakse käesolevat direktiivi kõikide isikute suhtes nii avalikus kui ka erasektoris, sealhulgas avalik-õiguslike isikute suhtes, kui kõne all on:

[...]

c) töö saamise ja töö tingimused, kaasa arvatud töölt vabastamine ja töötasu;

[...]

3. Käesolevat direktiivi ei kohaldata mingite riigiabi- või samalaadsetest kavadest, kaasa arvatud riigi sotsiaalkindlustus- või sotsiaalkaitsekavadest tehtavate maksete suhtes.

[...]“

7 Direktiivi 2000/78/EÜ artikkel 6 „Vanuse alusel erineva kohtlemise õigustatus“ näeb lõikes 2 ette järgmist:

„Olenemata artikli 2 lõikest 2 võivad liikmesriigid ette näha, et vanusepiiride kehtestamist kutsealaste sotsiaalkindlustuskavade[ga liitumiseks või] pensioni- või invaliidsushüvitiste saamiseks, sealhulgas töötajatele või töötajate rühmadele või kategooriatele eri vanusepiiride kehtestamist nende kavade raames, ning vanusekategoriate kasutamist kindlustusstatistikas ei peeta vanuseliseks diskrimineerimiseks, kui sellest ei tulene soolist diskrimineerimist.“ [täpsustatud tõlge]

8 Direktiivi 2000/78/EÜ artikli 18 esimese lõigu kohaselt pidid liikmesriigid põhimõtteliselt võtma direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid vastu hiljemalt 2. detsembriks 2003 või võisid direktiivi rakendamise selle kollektiivlepinguid käsitlevas osas usaldada tööturu osapooltele, tagades seejuures, et nimetatud osa on samaks kuupäevaks rakendatud.

Iiri õigus

9 Pensions Act 1990-t (1990. aasta pensioniseadus, edaspidi „1990. aasta seadus“) muudeti Social Welfare (Miscellaneous Provisions) Act 2004-ga (Number 9 of 2004) (2004. aasta sotsiaalhoolekandeseadus (muud sätted) (2004. aasta nr 9)) artikliga 22, millega lisati 1990. aasta seadusesse uus VII osa, et võtta siseriiklikkuse õigusesse üle direktiivi 2000/78/EÜ sätteid seoses võrdse kohtlemise põhimõttega tööandjapensioni skeemide raames.

10 1990. aasta seaduse artikkel 66 näeb seoses tööandjapensioni skeemidega ette üldise keelu kohelda ebasoodsamalt eeskätt vanuse ja seksuaalse sättumuse alusel. Erinevalt direktiivist 2000/78/EÜ keelab see seadus ka mis tahes diskrimineerimise perekonnaseisu alusel.

- 11 1990. aasta seaduse artikkel 72, millega sooviti siseriiklikkusse õigusesse üle võtta direktiivi 2000/78/EÜ artikkel 6, näeb ette erandid tööandjapensioni skeemidega seoses kehtivast üldisest diskrimineerimiskeelust järgmises sõnastuses:

„(1) Võrdse pensionialase kohtlemise põhimõtte rikkumisega vanuse alusel ei ole tegemist juhul, kui skeem:

- a) näeb skeemiga liitumise tingimuse või kriteeriumina ette teatava vanusepiiri või arvessevõetava tööstaaži või mõlemad;
- b) näeb töötajatele või töötajate rühmadele või kategooriatele skeemiga liitumise tingimuste või kriteeriumidena ette eri vanusepiirid või arvessevõetavad tööstaažid või mõlemad;
- c) näeb skeemist hüvitiste saamise tingimuse või kriteeriumina ette teatava vanuspiiri või arvessevõetava tööstaaži või mõlemad,
- d) näeb töötajatele või töötajate rühmadele või kategooriatele skeemist hüvitiste saamise tingimuste või kriteeriumidena ette eri vanusepiirid või arvessevõetavad tööstaažid või mõlemad
- e) i) näeb määratletud hüvitiste skeemist saadava hüvitise suurenemise või määratletud sissemaksetega skeemi tehtavate sissemaksete suuruse tingimuse või kriteeriumina ette teatava vanusepiiri või arvessevõetava tööstaaži või mõlemad;
- ii) näeb töötajatele või töötajate rühmadele või kategooriatele määratletud hüvitiste skeemist saadava hüvitise suurenemise või määratletud sissemaksetega skeemi tehtavate sissemaksete suuruse tingimuste või kriteeriumidena ette eri vanusepiirid või arvessevõetavad tööstaažid või mõlemad;

kui asjaomase töösuhte raames on selline teguviis asjakohane ja vajalik arvestades tööandja õigustatud eesmärgiga, mis võivad olla õiguspärase tööhõivepoliitika, tööturu ja kutseõppe eesmärgid;

- f) kasutab vanuse kriteeriume kindlustusmatemaatilistes arvutustes,

tingimusel et see ei too kaasa võrdse pensionialase kohtlemise põhimõtte rikkumist soo alusel.

(2) See, et skeem näeb ette soodsamad tööandjapensioni skeemi hüvitised, ei kujuta endast võrdse pensionialase kohtlemise põhimõtte rikkumist perekonna- või pereseisu alusel, kui neid soodsamaid hüvitisi makstakse kõigile isikutele, kellele skeemi sätete kohaselt tuleb hüvitist maksta kindlustatu surma korral, tingimusel et see ei too kaasa nimetatud põhimõtte rikkumist soo alusel.

(3) Kindlustatu lesele soodsamate tööandjapensioni skeemi hüvitiste maksmine ei kujuta endast võrdse pensionialase kohtlemise põhimõtte rikkumist perekonnaseisu või seksuaalse sättumuse alusel, kui see ei too kaasa nimetatud põhimõtte rikkumist soo alusel.

(4) Käesolevas artiklis sisalduv viide teatava vanusepiiri või vanusepiiride kehtestamisele hüvitise saamiseks hõlmab viidet pensionile mineku vanusepiiri või vanusepiiride kehtestamisele hüvitiste saamiseks.“

- 12 19. juulil 2010 võeti vastu Civil Partnership and Certain Rights and Obligations of Cohabitants Act 2010 (2010. aasta registreeritud kooselu ning elukaaslaste teatavate õiguste ja kohustuste seadus, edaspidi „registreeritud kooselu seadus“), mis jõustus 1. jaanuaril 2011, kui töötati välja dekreedis nr 648/2010 nõutud ministri määrus. Seadus välistas välisriigis registreeritud kooselu tunnustamise tagasiulatuvalt.

- 13 Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et registreeritud kooselu seaduse artikli 99 kohaselt „kohaldatakse abikaasadele ette nähtud pensioniskeemi hüvitsi samadel tingimustel kindlustatu registreeritud elukaaslasele“.
- 14 Kohtuasja asjaolude ilmnemise ajal said Iirimaal abielluda vaid eri soost isikud. Homoseksuaalse abielu tunnustamiseks oli pärast rahvahääletust vaja muuta põhiseadust. See rahvahääletus toimus 22. mail 2015 ning ettepanek võimaldada kahel isikul abielluda soost sõltumata kiideti heaks. Põhiseaduse muudetud sätte jõustamiseks oli aga eelnevalt vaja võtta vastu õigusaktid. Sellega seoses nähtub Trinity College Dublini seisukohtadest, et Iiri õiguses tunnustatakse homoabielu alates 16. novembrist 2015.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 15 21. aprillil 1946 sündinud D. L. Parrisel on nii Iiri kui ka Ühendkuningriigi kodakondsus. Tal on juba üle 30 aasta püsiv suhe oma samasoolise elukaaslasega.
- 16 1972. aastal võttis D. L. Parrise lektorina tööle Trinity College Dublinisse. Töölepingu alusel liitus ta 1972. aasta oktoobris sissemaksleid mittetegeva kindlustatuna Trinity College Dublini hallatava pensioniskeemiga. Alates 31. jaanuarist 2005 ei ole selle skeemiga enam võimalik liituda.
- 17 Selle pensioniskeemi 5. sätte näeb ette, et kindlustatu abikaasale ja alates 1. jaanuarist 2011 ka registreeritud elukaaslasele makstakse toitjakaotuspension, kui kindlustatu sureb enne abikaasat või nüüd ka enne registreeritud elukaaslast. Eelkõige on kindlustatul selle pensioniskeemi alusel pensionile minekul õigus saada pensioni summas, mis on võrdne kahe kolmandikuga tema viimasest töötasust. Kui kindlustatu sureb pärast pensionile minekut, on üleelanud abikaasal ja nüüd ka registreeritud elukaaslasel õigus eluaegsele pensionile summas, mis on võrdne kahe kolmandikuga kindlustatule enne tema surma maksmisele kuulunud summast. Seda toitjakaotuspensionit makstakse siiski ainult juhul, kui kindlustatu abiellus või registreeris kooselu enne oma 60. sünnipäeva.
- 18 21. detsembril 2005 sai Ühendkuningriigis võimalikuks registreerida kooselu Civil Partnership Act 2004 (2004. aasta seadus registreeritud kooselu kohta) alusel. D. L. Parris registreeris selles liikmesriigis kooselu 21. aprillil 2009, kui ta oli 63aastane. Sel ajal ei võimaldanud ükski Iiri õigusnorm tunnustada Iirimaal D. L. Parrise registreeritud kooselu.
- 19 3. detsembril 2009 läks Trinity College Dublini pensionifond üle National Treasury Management Agency (NTMA, Iirimaa). NTMA on riigiasutus, kes osutab valitsusele aktiiva ja passiva haldamise teenuseid. Alates 2010. aasta jaanuarist rahuldatakse kõik asjaomase pensioniskeemi võlgnevused riigi vahenditest.
- 20 D. L. Parris esitas 25. jaanuaril 2010 taotluse, milles palus luba minna alates 31. detsembrist 2010 kindlustusandjale lisakulusid kaasa toomata eelpensionile, samas kui lepingu kohaselt oleks tal olnud õigus oma pensioniõiguse aluseks oleval töökohal edasi töötada 30. septembrini 2013; see taotlus rahuldati.
- 21 19. juulil 2010 võeti Iirimaal vastu registreeritud kooselu seadus.
- 22 D. L. Parris esitas 17. septembril 2010 Trinity College Dublinile taotluse tunnustada tema registreeritud elukaaslase õigust toitjakaotuspensionile tema surma korral. Taotlus jäeti 15. novembri 2010. aasta otsusega rahuldamata. Ta esitas selle otsuse peale 20. detsembril 2010 vaide Higher Education Authorityle.
- 23 D. L. Parris läks 31. detsembril 2010 pensionile.

- 24 Registreeritud kooselu seadus jõustus 1. jaanuaril 2011.
- 25 12. jaanuaril 2011 tunnustati D.L. Parrise Ühendkuningriigis registreeritud kooselu liiri õiguses dekreediga nr 649/2010 nõutud ministri määruse väljatöötamise tagajärjel.
- 26 Higher Education Authority kinnitas 17. mai 2011. aasta otsusega Trinity College Dublini otsust. See amet tuvastas eeskätt, et D.L. Parris läks pensionile enne tema registreeritud kooselu tunnustamist liiri riigi poolt ning et lisaks sellele välistasid Trinity College Dublini kohaldatavad sätted toitjakaotushüvitise maksmise, kui kindlustatu on abiellunud või registreerinud kooselu pärast 60aastaseks saamist.
- 27 D. L. Parris esitas seepeale Equality Tribunalile (võrdõiguslikkuse kohus, Iirimaa) kaebuse Trinity College Dublini, Higher Education Authority, Department of Public Expenditure and Reformi ja Department of Education and Skillsi vastu; ta väitis oma kaebuses, et põhikohtuasja vastustajad on teda 1990. aasta seadust rikkudes tema vanuse ja seksuaalse sättumuse alusel otseselt või kaudselt diskrimineerinud. Kuna Equality Tribunal (võrdõiguslikkuse kohus) jättis selle kaebuse rahuldamata, esitas D.L. Parris apellatsioonkaebuse Labour Courtile (töökohus, Iirimaa).
- 28 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on kahtlusi seoses küsimusega, kas sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, toob niisuguste riigisiseste õigusnormide kohaldamine, mis näevad ette vanusepiiri, enne mida töandjapensioni skeemis kindlustatu peab abielluma või registreerima kooselu, et tema abikaasal või registreeritud elukaaslasel oleks õigus toitjakaotuspensionile, kaasa vanuse ja/või seksuaalse sättumuse alusel diskrimineerimise, mis on vastuolus direktiiviga 2000/78/EÜ.
- 29 Neil asjaoludel otsustas Labour Court (töökohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas tegemist on diskrimineerimisega seksuaalse sättumuse alusel, mis on vastuolus direktiivi 2000/78/EÜ artikliga 2, kui kohaldatakse töandjapensioni skeemi sätet, mis piirab skeemis kindlustatu üleelanud registreeritud elukaaslasele kindlustatu surma korral toitjakaotushüvitise maksmist nõudega, et kindlustatu ja tema üleelanud registreeritud elukaaslase kooselu peab olema registreeritud enne kindlustatu 60. sünnipäeva, kui riigisisene õigus ei võimaldanud neil enne kindlustatu 60. sünnipäeva kooselu registreerida ning kui kindlustatu ja tema registreeritud elukaaslane olid alustanud enne seda kuupäeva pühendunud kooselu?
2. Kui esimesele küsimusele vastatakse eitavalt: kas tegemist on diskrimineerimisega vanuse alusel, mis on vastuolus direktiivi 2000/78/EÜ artikliga 2 koostoimes artikli 6 lõikega 2, kui töandjapensioni skeemi kindlustusandja piirab skeemis kindlustatu üleelanud registreeritud elukaaslasele kindlustatu surma korral toitjakaotuspensioni maksmist nõudega, et kindlustatu ja tema registreeritud elukaaslase kooselu peab olema registreeritud enne kindlustatu 60. sünnipäeva, kui
- a) tingimus, mis puudutab kindlustatu vanust kooselu registreerimise ajal, ei ole kindlustusmatemaatilistes arvutustes kasutatav kriteerium ja
- b) riigisisene õigus ei võimaldanud kindlustatul ja tema registreeritud elukaaslasel enne kindlustatu 60. sünnipäeva kooselu registreerida ning kindlustatu ja tema registreeritud elukaaslane olid alustanud enne seda tähtaega pühendunud kooselu?
3. Kui teisele küsimusele vastatakse eitavalt: kas tegemist oleks diskrimineerimisega, mis on vastuolus direktiivi 2000/78/EÜ artikliga 2 koostoimes artikli 6 lõikega 2, kui esimeses või teises küsimuses kirjeldatud töandjapensioni skeemist tulenevate õiguste piirangud tuleneksid skeemis kindlustatu vanuse ja seksuaalse sättumuse kombineeritud mõjust?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma esimese küsimusega sisuliselt teada, kas direktiivi 2000/78/EÜ artiklit 2 tuleb tõlgendada nii, et riigisisesed õigusnormid, mis seavad tööandjapensioni skeemi raames kindlustatute üleelanud registreeritud elukaaslaste õiguse saada toitjakaotushüvitist sõltuvusse tingimusest, et kooselu on registreeritud enne kindlustatu 60aastaseks saamist, samas kui riigisisesed õigusnormid ei võimaldanud asjaomasel kindlustatul kooselu enne selle vanusepiiri ületamist registreerida, kujutavad endast diskrimineerimist seksuaalse sättumuse alusel.
- 31 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb esiteks analüüsida, kas sellised riigisisesed õigusnormid nagu põhikohtuasjas kõne all oleva pensioniskeemi 5. sätte, mille kohta väidetakse, et see on diskrimineeriv, kuuluvad direktiivi 2000/78/EÜ kohaldamisalasse.
- 32 Sellega seoses tuleneb direktiivi 2000/78/EÜ artikli 3 lõike 1 punktist c, et seda kohaldatakse liidule antud pädevuse piires „kõikide isikute suhtes nii avalikus kui ka erasektoris, sealhulgas avalik-õiguslike isikute suhtes“, eelkõige kui kõne all on „töö saamise ja töö tingimused, kaasa arvatud töölt vabastamine ja töötasu“ (kohtuotsus, 26.9.2013, Dansk Jurist- og Økonomforbund, C-546/11, EU:C:2013:603, punkt 24).
- 33 Euroopa Kohus on juba sedastanud, et tööandjapensioni skeemis ette nähtud toitjakaotuspension kuulub eelnimetatud ELTL artikli 157 kohaldamisalasse. Ta täpsustas selle kohta, et sellist tõlgendust ei sea kahtluse alla asjaolu, et seda pensioni makstakse juba määratlusest tulenevalt mitte töötajale, vaid viimase üleelajale, kuna see hüvitis on eelis, mille aluseks on üleelaja abikaasa kindlustatus vastavas skeemis, nii et üleelaja omandab õiguse pensionile tööandja ja nimetatud abikaasa vahelise töösuhte raames ning seda makstakse talle tulenevalt abikaasa töösuhtest (vt kohtuotsus, 1.4.2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Seoses hindamisega, kas vanaduspension – mille alusel vajaduse korral arvutatakse toitjakaotushüvitis nii nagu põhikohtuasjas – kuulub ELTL artikli 157 kohaldamisalasse, täpsustas Euroopa Kohus pealegi, et tema menetluses olnud kohtuasjades pensioniskeemi kvalifitseerimiseks väljavalitud kriteeriumide hulgast saab ainsana olla määrav kõnesoleva artikli sõnastusel põhinev kriteerium, mis tugineb konstateeringul, et töötajale makstakse vanaduspensioni tulenevalt tema töösuhtest endise tööandjaga, ehk töösuhte kriteerium (kohtuotsus, 1.4.2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 35 Euroopa Kohus lisas selles kontekstis, et ehkki seda kriteeriumi ei saa küll pidada ainsaks, kuna riiklikest sotsiaalkindlustuskeemidest makstavate pensionide puhul võidakse täielikult või osaliselt arvesse võtta töö eest makstud tasu, ei saa sotsiaalpoliitilised, riigikorralduslikud ja eetilised kaalutlused või isegi eelarvekaalutlused, mida siseriiklik seadusandja arvestas või võis arvestada skeemi kehtestamisel, siiski prevaleerida, kui pension puudutab vaid üht erilist töötajate kategooriat, sõltub otseselt töötatud ajast ning kui pensionisumma arvutatakse viimase töötasu alusel (vt kohtuotsus, 1.4.2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, punktid 47 ja 48 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Seoses põhikohtuasjas kõne all oleva tööandjapensioni skeemiga tuleb esiteks märkida, et seda skeemi ei kohaldata üldiste töötajate kategooriate suhtes, vaid üksnes Trinity College'i töötajate suhtes või äärmisel juhul alates 2005. aastast ülikoolide töötajate suhtes, nagu nähtub põhikohtuasja vastustajate selgitustest kohtuistungil, nii et kindlustatus selles skeemis johtub tingimata selliste töötajate ja ühe konkreetse tööandja vahel sõlmitud töösuhtest.
- 37 Teiseks ei reguleeri kõnealust skeemi mitte ainult õigusaktid, vaid ka talle ainuomased eeskirjad.

- 38 Kolmandaks tuleb välja, et vähemalt 2005. aastani rahastas põhikohtuasjas kõne all olevat tööandjapensioni skeemi Trinity College, nii et see kuulus nende eeliste hulka, mida tööandja töötajatele pakkus.
- 39 Viimaseks tuleb seoses toitjakaotushüvitise summaga märkida, et see arvutati vanaduspensioni alusel, kusjuures viimase summa on kaks kolmandikku kindlustatu viimasest töötasust.
- 40 Neil asjaoludel tuleb tuvastada, et põhikohtuasjas kõne all olev toitjakaotushüvitis johtub D. L. Parrise ja tema tööandja vahel sõlmitud töösuhtest ning see tuleb kvalifitseerida „tasuks“ ELTL artikli 157 tähenduses.
- 41 Seda järeldust ei sea kahtluse alla see, et Trinity College'i pensionifond kanti vahepeal üle riigiasutusele ning et hüvitisi rahastab nüüdsest Iiri riik, sest nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 35 märkis, on Euroopa Kohus juba mitu korda täpsustanud, et vastates küsimusele, kas konkreetne pensioniskeem on hõlmatud mõistega „tasu“, ei ole määrav selle skeemi rahastamise ja haldamise kord (vt selle kohta kohtuotsused, 28.9.1994, Beune, C-7/93, EU:C:1994:350, punkt 38; 29.11.2001, Griesmar, C-366/99, EU:C:2001:648, punkt 37; 12.9.2002, Niemi, C-351/00, EU:C:2002:480, punkt 43, ja 26.3.2009, komisjon vs. Kreeka, C-559/07, EU:C:2009:198, punkt 46).
- 42 Seega kuuluvad põhikohtuasjas kõne all olevad riigisisised õigusnormid direktiivi 2000/78/EÜ kohaldamisalasse.
- 43 Teiseks tuleb analüüsida, kas selliste õigusnormide kohaldamine tingib diskrimineerimise seksuaalse sättumuse alusel, mis on seega direktiiviga keelatud.
- 44 Sellega seoses tuleb meenutada, et direktiivi 2000/78/EÜ artikli 2 kohaselt tähendab „võrdse kohtlemise põhimõte“, et ei esine otsest ega kaudset diskrimineerimist ühelgi direktiivi artiklis 1 nimetatud põhjusel, mille hulka kuulub eeskätt seksuaalne sättumus.
- 45 Esiteks on otsese diskrimineerimise olemasolu kohta direktiivi 2000/78/EÜ artikli 2 lõike 2 punktis a märgitud, et otseseks diskrimineerimiseks peetakse seda, kui ükskõik millisel direktiivi artiklis 1 nimetatud põhjusel koheldakse ühte inimest halvemini, kui koheldakse teist inimest samalaadses olukorras.
- 46 Seoses eeskätt toitjakaotushüvitisega tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et liikmesriigi õigusnorme, mis ei anna üleelanud registreeritud elukaaslasele õigust üleelanud abikaasale antava toitjakaotushüvitisega samaväärsele toitjakaotushüvitisele, samas kui riigisisese õiguse kohaselt asetab registreeritud kooselu samast soost isikud kõnesolevat toitjakaotushüvitist puudutavas osas abikaasadega samalaadsesse olukorda, tuleb käsitada otsese diskrimineerimisena seksuaalse sättumuse alusel direktiivi 2000/78/EÜ artikli 1 ja artikli 2 lõike 2 punkti a tähenduses (vt selle kohta kohtuotsus, 1.4.2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, punktid 72 ja 73).
- 47 Eelotsusetaotlusest nähtub, et Iirimaal võeti 19. juulil 2010 vastu registreeritud kooselu seadus ning et selle seaduse jõustumisest alates 1. jaanuarist 2011 näeb põhikohtuasjas kõne all oleva pensioniskeemi 5. säte ette toitjakaotushüvitise maksmise nii kindlustatu üleelanud abikaasale kui ka kindlustatu üleelanud registreeritud elukaaslasele.
- 48 Eelotsusetaotlusest tuleneb samuti, et kõnealuse hüvitise maksmine on nii üleelanud abikaasa kui ka registreeritud elukaaslase puhul seatud sõltuvusse tingimusest, et abielu on sõlmitud või kooselu registreeritud enne kindlustatu 60. sünnipäeva.

- 49 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 50, ei viita selline skeemiga liitumise tingimus, nagu on kõne all põhikohtuasjas, otseselt töötaja seksuaalsele sättumusele. Vastupidi, see tingimus on sõnastatud neutraalselt ning kehtib lisaks ühtemoodi nii homoseksuaalsete kui ka heteroseksuaalsete töötajate puhul, välistades vahet tegemata toitjakaotuspensioni maksmise nende kaaslastele, kui abielu ei ole sõlmitud või kooselu registreeritud enne töötaja 60. sünnipäeva.
- 50 Sellest tuleneb, et üleelanud registreeritud elukaaslast ei kohelda põhikohtuasjas kõne all oleva toitjakaotushüvitise puhul üleelanud abikaasast ebasoodsamalt ning et sellest tulenevalt ei kehtestata kõnealust hüvitist käsitlevate riigisiseste õigusnormidega otsest diskrimineerimist seksuaalse sättumuse alusel.
- 51 Teiseks on kaudse diskrimineerimise olemasolu kohta direktiivi 2000/78/EÜ artikli 2 lõike 2 punkti b alapunktis i märgitud, et kaudseks diskrimineerimiseks peetakse seda, kui väliselt neutraalne säte, kriteerium või tava seab konkreetse usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumusega isikud teistega võrreldes ebasoodsamasse olukorda, välja arvatud juhul, kui kõnealusel sätel, kriteeriumil või taval on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärk ja selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud.
- 52 Põhikohtuasjas kõne all olevad riigisisised õigusnormid seavad toitjakaotushüvitise maksmise põhikohtuasjas kõnealuses tööandjapensioni skeemis kindlustatute üleelanud registreeritud elukaaslastele ja üleelanud abikaasadele sõltuvusse tingimusest, et kooselu on registreeritud või abielu sõlmitud enne kindlustatu 60. sünnipäeva.
- 53 Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et 1. jaanuaril 2011, mil jõustus registreeritud kooselu seadus, oli D. L. Parris 64aastane ning et ta oli sel kuupäeval juba pensionil, nii et pensioniõigused, mis ta oli omandanud nii endale kui ka oma võimalikule üleelanud abikaasale või registreeritud elukaaslastele, tulenevad tööperioodist, mis on täies ulatuses viidatud seaduse jõustumisest varasem. Toimikust tuleneb ka, et kooselu, mille D. L. Parris registreeris 21. aprillil 2009 Ühendkuningriigis, kui ta oli 63aastane, tunnustati Iirimaa alates 12. jaanuarist 2011.
- 54 Seega ei ole vaidlustatud asjaolu, et pensionile mineku kuupäeval 31. detsembril 2010 ei olnud D. L. Parrise puhul täidetud tingimused, mida kohaldatavad riigisisised õigusnormid nägid ette selleks, et tema registreeritud elukaaslasel tekiks õigus põhikohtuasjas kõne all olevale toitjakaotushüvitisele, sest kooselu, mille ta oli registreerinud Ühendkuningriigis, ei tunnustatud veel Iirimaa, ning isegi kui seda oleks tunnustatud, ei oleks selline registreeritud kooselu saanud igal juhul anda õigust kõnealusele hüvitisele, sest see oli sõlmitud pärast kindlustatu 60. sünnipäeva.
- 55 D. L. Parris on aga seisukohal, et käesoleva kohtuotsuse punktis 52 nimetatud tingimusel on ebasoodsad tagajärjed homoseksuaalsetele töötajatele, kes olid registreeritud kooselu seaduse jõustumise kuupäeval juba vanemad kui 60aastased, see tähendab töötajatele, kes on nagu põhikohtuasja kaebajagi sündinud enne 1951. aastat, ning et sellest tulenevalt kehtestatakse kõnealuse tingimusega sellises olukorras homoseksuaalsete isikute kaudne diskrimineerimine, mis tuleneb sellest, et neil ei ole võimalik seda tingimust täita.
- 56 On siiski oluline märkida, et see, et D. L. Parrisel ei ole võimalik sellist tingimust täita, johtub esiteks Iirimaa tema 60. sünnipäeval kehtinud õigusnormidest ja eeskätt sellest, et sel ajal ei olnud seadust, mis oleks tunnustanud homoseksuaalse paari mingit tsiviilpartnerluse vormi, ja teiseks sellest, et põhikohtuasjas kõne all olevat toitjakaotushüvitist käsitlevates õigusnormides ei ole ette nähtud üleminekusätteid enne 1951. aastat sündinud homoseksuaalsete kindlustatute kohta.
- 57 Sellega seoses tuleb meenutada, et direktiivi 2000/78/EÜ põhjendus 22 näeb sõnaselgelt ette, et direktiiv ei piira siseriiklikke õigusnorme perekonnaseisu ning sellest sõltuvate soodustuste kohta.

- 58 Euroopa Kohus on selles kontekstis tuvastanud, et perekonnaseis ja sellest sõltuvad hüvitised on liikmesriikide pädevusse kuuluvad valdkonnad ning liidu õigus seda pädevust ei kahanda. Siiski peavad liikmesriigid selle pädevuse teostamisel järgima liidu õigust, eelkõige diskrimineerimiskeelu põhimõtet käsitlevaid sätteid (vt kohtuotsus, 1.4.2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, punkt 59).
- 59 Liikmesriigid on seega vabad valima, kas näha ette samasooliste isikute abielu või mitte ja kas näha ette nende suhte õiguslik tunnustamine alternatiivses vormis või mitte ning samuti on nad vajaduse korral vabad otsustama, millisest kuupäevast alates on sellisel abielul või nimetatud alternatiivsel vormil tagajärjed.
- 60 Seega ei kohustanud liidu õigus ja eeskätt direktiiv 2000/78/EÜ nägema lirmaad enne 1. jaanuari 2011 ette homoseksuaalsete paaride abielu või mingit tsiviilpartnerluse vormi ega andma registreeritud kooselu seadusele ning selle alusel kehtestatud õigusnormidele tagasiulatuvat mõju; samuti ei kohustanud need teda nägema seoses põhikohtuasjas kõne all oleva toitjakaotushüvitisega ette üleminekumeetmeid samasooliste paaride kohta, kui kindlustatud isik oli seaduse jõustumise kuupäeval juba 60. aastane.
- 61 Neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et põhikohtuasjas kõne all olevad riigisisised õigusnormid ei põhjusta kaudset diskrimineerimist seksuaalse sättumuse alusel käesoleva kohtuotsuse punktis 55 kirjeldatud tähenduses.
- 62 Esitatud kaalutlustega arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2000/78/EÜ artiklit 2 tuleb tõlgendada nii, et riigisisised õigusnormid, mis seavad tööandjapensioni skeemi raames kindlustatute üleelanud registreeritud elukaaslaste õiguse saada toitjakaotushüvitist sõltuvusse tingimusest, et kooselu on registreeritud enne kindlustatu 60aastaseks saamist, samas kui riigisisised õigusnormid ei võimaldanud asjaomasel kindlustatul kooselu registreerida enne selle vanusepiiri ületamist, ei kujuta endast diskrimineerimist seksuaalse sättumuse alusel.

Teine küsimus

- 63 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma teise küsimusega sisuliselt teada saada, kas direktiivi 2000/78/EÜ artiklit 2 ja artikli 6 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellised riigisisised õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas ja mis seavad tööandjapensioni skeemis kindlustatute üleelanud registreeritud elukaaslaste õiguse saada toitjakaotushüvitist sõltuvusse tingimusest, et kooselu on registreeritud enne kindlustatu 60aastaseks saamist, samas kui riigisisised õigusnormid ei võimaldanud asjaomasel kindlustatul kooselu registreerida enne selle vanusepiiri ületamist, kujutavad endast diskrimineerimist vanuse alusel.
- 64 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb esiteks välja selgitada, kas vaidlusaluste riigisiseste õigusnormidega kehtestatakse erinev kohtlemine vanuse alusel.
- 65 Sellega seoses tuleb meenutada, et direktiivi 2000/78/EÜ artikli 2 lõike 1 kohaselt tähendab „võrdse kohtlemise põhimõte“, et ei esine otsest ega kaudset diskrimineerimist ühelgi direktiivi artiklis 1 nimetatud põhjusel, mille hulka kuulub ka vanus. Direktiivi artikli 2 lõike 2 punktis a on selle artikli lõike 1 kohaldamise huvides täpsustatud, et otseseks diskrimineerimiseks peetakse seda, kui ükskõik millisel direktiivi artiklis 1 nimetatud põhjusel koheldakse ühte inimest halvemini, kui on koheldud, koheldakse või võidakse kohelda teist inimest samalaadses olukorras.
- 66 Käesoleval juhul näeb põhikohtuasjas kõne all oleva pensioniskeemi 5. säte toitjakaotushüvitise ette vaid selliste kindlustatute üleelanud abikaasadele ja üleelanud registreeritud elukaaslastele, kes on abielu sõlminud või kooselu registreerinud enne oma 60. sünnipäeva.

- 67 Seega näevad nimetatud õigusnormid ette niisuguste kindlustatute ebasoodsama kohtlemise, kes on abiellunud või kooselu registreerinud pärast oma 60. sünnipäeva, võrreldes kindlustatutega, kes on abiellunud või kooselu registreerinud enne 60aastaseks saamist.
- 68 Sellest tuleneb, et põhikohtuasjas kõne all olevad riigisisised õigusnormid kehtestavad otseselt vanuse kriteeriumil põhineva erineva kohtlemise.
- 69 Teiseks tuleb analüüsida, kas selline erinev kohtlemine võib siiski kuuluda direktiivi 2000/78/EÜ artikli 6 lõike 2 kohaldamisalasse.
- 70 Selle sätte kohaselt võivad liikmesriigid olenemata direktiivi artikli 2 lõikest 2 ette näha, et „vanusepiiride kehtestamist kutsealaste sotsiaalkindlustuskavade[ga liitumiseks või] pensioni- või invaliidsushüvitiste saamiseks, sealhulgas töötajatele või töötajate rühmadele või kategooriatele eri vanusepiiride kehtestamist nende kavade raames, ning vanusekategoriate kasutamist kindlustusstatistikas ei peeta vanuseliseks diskrimineerimiseks, kui sellest ei tulene soolist diskrimineerimist“.
- 71 Euroopa Kohus on selles kontekstis täpsustanud, et direktiivi 2000/78/EÜ artikli 6 lõiget 2 tuleb kohaldada üksnes selliste kutsealaste sotsiaalkindlustuskavade suhtes, mis kindlustavad vanadusest ja invaliidsusest tulenevate riskide vastu ning et selle sätte kohaldamisalasse ei kuulu mitte kõik selliste riskide vastu kindlustavat kutsealast sotsiaalkindlustuskava iseloomustavad elemendid, vaid üksnes need elemendid, mida on selles sättes sõnaselgelt nimetatud (vt kohtuotsus, 16.6.2016, Lesar, C-159/15, EU:C:2016:451, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 72 Käesoleval juhul kujutab põhikohtuasjas kõne all olev toitjakaotushüvitis endast üht vanaduspensionini vormi.
- 73 Seega tuleb kontrollida, kas põhikohtuasjas kõne all olevad riigisisised õigusnormid on hõlmatud selles sättes nimetatud hüpoteesidega, mis on „vanusepiiride kehtestami[ne liitumiseks või pensioni]hüvitiste saamiseks“ direktiivi 2000/78/EÜ artikli 6 lõike 2 tähenduses.
- 74 Sellega seoses tuleb märkida, et seades toitjakaotushüvitise saamise õiguse omandamise sõltuvusse tingimusest, et kindlustatu on abiellunud või sõlminud kooselu enne 60aastaseks saamist, näeb see säte lihtsalt ette vanusepiiri, et saada õigust sellele hüvitisele. Teisisõnu määratlevad põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid asjaomasest pensioniskeemist tuleneva toitjakaotushüvitise saamise vanusepiiri.
- 75 Neil tingimustel tuleb asuda seisukohale, et selle pensioniskeemi 5. säte kehtestab vanusepiiri pensionihüvitise saamiseks ning seega kuulub see säte direktiivi 2000/78/EÜ artikli 6 lõike 2 kohaldamisalasse.
- 76 Sellest tuleneb, et niisuguste riigisiseste õigusnormidega, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kehtestatud erinev kohtlemine vanuse alusel ei kujuta endast diskrimineerimist vanuse alusel.
- 77 Asjaolu, et põhikohtuasjas kõnealuses skeemis kindlustatul oli õiguslikult võimatu registreerida kooselu enne 60aastaseks saamist, ei mõjuta varasemat järeldust kuidagi, sest nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 56, tuleneb see võimatus asjaolust, et tema 60. sünnipäeval ei näinud riigisisised õigusnormid homoseksuaalsetele paaridele ette ühtegi tsiviilpartnerluse vormi. Kuid nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 57–60, ei olnud sellised riigisisised õigusnormid liidu õigusega vastuolus.
- 78 Esitatud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2000/78/EÜ artiklit 2 ja artikli 6 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellised riigisisised õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas ja mis seavad tööandjapensionini skeemi raames kindlustatute üleelanud registreeritud

elukaaslaste õiguse saada toitjakaotushüvitist sõltuvusse tingimusest, et kooselu on registreeritud enne kindlustatu 60aastaseks saamist, samas kui riigisisesed õigusnormid ei võimaldanud asjaomasel kindlustatul kooselu registreerida enne selle vanusepiiri ületamist, ei kujuta endast diskrimineerimist vanuse alusel.

Kolmas küsimus

- 79 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma kolmanda küsimusega sisuliselt teada saada, kas direktiivi 2000/78/EÜ artiklit 2 ja artikli 6 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellised riigisisesed õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, võivad kehtestada diskrimineerimise seksuaalse sättumuse ja vanuse kombineeritud mõju alusel, samas kui need õigusnormid ei kujuta endast diskrimineerimist seksuaalse sättumuse ega vanuse alusel eraldivõetuna.
- 80 Sellega seoses tuleb märkida, et ehkki diskrimineerimine võib küll toimuda mitme direktiivi 2000/78/EÜ artiklis 1 nimetatud põhjuse alusel, ei ole siiski olemas mingit uut eraldiseisvat sellise diskrimineerimise kategooriat, mis tuleneks mitme niisuguse põhjuse – näiteks seksuaalse sättumuse ja vanuse – kombinatsioonist ja mille saaks tuvastada olukorras, kus ei ole tuvastatud diskrimineerimist nende põhjuste alusel eraldivõetuna.
- 81 Kui riigisene õigusnorm ei kehtesta diskrimineerimist seksuaalse sättumuse alusel ega diskrimineerimist vanuse alusel, ei saa see õigusnorm järelkult kehtestada diskrimineerimist nende kahe faktori kombinatsiooni alusel.
- 82 Esitatud kaalutlustega arvestades tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 2000/78/EÜ artiklit 2 ja artikli 6 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellised riigisisesed õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ei saa kehtestada diskrimineerimist seksuaalse sättumuse ja vanuse kombineeritud mõju alusel, kui need õigusnormid ei kujuta endast diskrimineerimist seksuaalse sättumuse ega vanuse alusel eraldivõetuna.

Kohtukulud

- 83 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ (millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel) artiklit 2 tuleb tõlgendada nii, et riigisisesed õigusnormid, mis seavad tööandjapensioni skeemi raames kindlustatute üleelanud registreeritud elukaaslaste õiguse saada toitjakaotushüvitist sõltuvusse tingimusest, et kooselu on registreeritud enne kindlustatu 60aastaseks saamist, samas kui riigisisesed õigusnormid ei võimaldanud asjaomasel kindlustatul kooselu registreerida enne selle vanusepiiri ületamist, ei kujuta endast diskrimineerimist seksuaalse sättumuse alusel.
2. Direktiivi 2000/78/EÜ artiklit 2 ja artikli 6 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellised riigisisesed õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas ja mis seavad tööandjapensioni skeemi raames kindlustatute üleelanud registreeritud elukaaslaste õiguse saada toitjakaotushüvitist sõltuvusse tingimusest, et kooselu on registreeritud enne kindlustatu

60aastaseks saamist, samas kui riigisisesed õigusnormid ei võimaldanud asjaomasel kindlustatul kooselu registreerida enne selle vanusepiiri ületamist, ei kujuta endast diskrimineerimist vanuse alusel.

3. Direktiivi 2000/78/EÜ artiklit 2 ja artikli 6 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellised riigisisesed õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ei saa kehtestada diskrimineerimist seksuaalse sättumuse ja vanuse kombineeritud mõju alusel, kui need õigusnormid ei kujuta endast diskrimineerimist seksuaalse sättumuse ega vanuse alusel eraldivõetuna.

Allkirjad